

HOW-TO SCHOOLTUIN INSECTVRIENDELIJK

Be one with nature

WAT IS HET?

Deze how-to biedt een overzicht van inspirerende manieren en opdrachten voor groep 1 t/m 8, die helpen om schooltuinen insectvriendelijk(er) te maken.

WAAROM DEZE HOW-TO?

Deze gratis toegankelijke how-to is gemaakt voor alle basisscholen die samen met het Wereld Natuur Fonds in actie komen om kinderen bewust te maken van de wereld waarin wij leven en ze te leren welke rol zij kunnen spelen in de bescherming van onze aarde. In deze how-to staan allerlei leuke en leerzame activiteiten waarmee kinderen de natuur een handje helpen en die ook nog eens een fundament leggen voor kennis over insectvriendelijke tuinen. Kennis die kinderen mee naar huis nemen én kunnen toepassen in hun eigen insectvriendelijke toekomst!

WAAROM IN ACTIE VOOR INSECTEN?

Insecten vormen ongeveer de helft van alle bekende levende organismen. Ze spelen een sleutelrol in de bestuiving van onze voedselgewassen, de kringloop van voedingsstoffen, in voedselketens van vogels en andere insecteneters, en zijn een van de pilaren van ons ecosysteem. We hebben ze hard nodig. Helaas is afgelopen jaren maar liefst 70% van alle insecten verdwenen. We moeten bijen en andere insecten daarom een handje helpen met (over)leven. Hoe? Eenvoudig: Zorg voor voldoende bloeiende bloemen en planten. Ook op en rond school! Bijkomend voordeel is dat het er fleuriger uit ziet!

VOORBEREIDING

Wanneer je als school met meerdere klassen aan dit thema gaat werken, stem dan in het teamoverleg af welke klassen welke activiteiten gaan doen. Zo voorkom je overlap en creëer je samenhang. Denk ook vooraf na over het eindresultaat en hoe je ouders betreft.

INSPIREREN VAN ANDERE SCHOLEN

Elke school die haar steentje bijdraagt helpt bij het verwezenlijken van ons doel, het herstel en de bescherming van de diversiteit van onze natuur, de biodiversiteit. En daarmee de leefomgeving weer levendig en gezond te maken: voor dier én mens. Als school kun je ook andere scholen inspireren om mee te doen. Zorg dat je tijdens het project foto's maakt, bijvoorbeeld door een ouder die hobbyfotograaf is. Deel jullie verhaal en deze foto's met ons, zodat we daarmee ook weer andere scholen kunnen inspireren om mee te doen! Let op: Vraag wel toestemming aan de ouders om foto's met kinderen herkenbaar in beeld te mogen gebruiken.

ONDERDELEN HOW-TO

1. ACTIVITEITEN OM IN ACTIE TE KOMEN
2. ROL VAN DE OUDERS
3. SCHOOLBREED PROJECT
4. AANVRAGEN VAN EEN WWF-GASTLES

1. ACTIVITEITEN OM IN ACTIE TE KOMEN

De voorgestelde activiteiten helpen om als school of klas in actie te komen. Hoe meer activiteiten en hoe groter het aantal deelnemende klassen, hoe groter de beweging en hoe groter de impact. Het is een mooie mix van kennis opdoen en leren door ervaringen. En dat allemaal, gericht op het lokken van insecten.

1. LEREN VAN HET GROEIPROCES

SAMEN EEN INSECTVRIENDELIJKE SCHOOLTUIN MAKEN

De keuze voor de juiste bloemen, planten en kruiden is heel belangrijk bij het lokken van insecten. Insecten voeden zich met nectar. Daar komt bij dat smaken verschillen, dus een variatie van bloemen, planten en kruiden, die nectar leveren is het best. Het is belangrijk om daarbij te kiezen voor inheemse soorten, bloemen, planten en kruiden die van oorsprong in Nederland voorkomen. Zo is er in jullie schooltuin voor ieder wat wils te vinden.

INKOPEN DOEN

Ga met minimaal 2 collega's voor het zwaardere til- en sjouwwerk! Vergeet niet om:

1. Van te voren op te schrijven welke ruimte de schooltuin biedt (schaduw/zon en oppervlakte).
2. De plantenlijst mee te nemen! (Deze vind je bij de download van deze how-to). Op dit lijstje staan alle inheemse soorten bloemen, planten en kruiden die insecten aantrekken. In het tuincentra kan een medewerker meekijken welke van de lijst het meest geschikt zijn voor de ruimte en plekken in jullie schooltuin. N.B.: het is beter om te kiezen voor biologische soorten, deze bevatten geen bestrijdingsmiddelen. Planten met bestrijdingsmiddelen zijn funest voor insecten en doen meer kwaad dan goed. Biologische zaden, bollen of planten koop je bij een biologische kweker of online bij een biologische zadenleverancier, zoals Cruydt-Hoeck. Zoek op internet naar een kweker in de buurt.

Tip: Je kunt ook het boodschappenlijstje (zie pagina 9.) gebruiken van de bovenbouw. Deze lijst kan door bovenbouwleerlingen worden gemaakt en is afgestemd op de hoeveelheid ruimte en de aanwezigheid van zon en schaduw in jullie schooltuin. Overleg hierover met de bovenbouw leerkrachten!

ROL OUDERS

Vraag per klas 2-3 ouders om te helpen met de begeleiding van de leerlingen.

Groep
1 t/m 8

Voorbereidingstijd
60 minuten en
90-120 minuten
voor het bezoek
aan het tuin-
centrum

Tijd activiteit
45-60 minuten

AAN DE SLAG

Afhankelijk van het jaargetijde en de periode van het project kies je voor planten, bollen of zaadjes. Natuurlijk is het allerleukste dat kinderen hun eigen gezaaide zaadjes zien groeien in sprietjes en uiteindelijk prachtige bloemen of plantjes. Maar voor een sneller effect kun je ook kiezen voor planten, bloembollen of stekjes.

Tips voor het zaaien van zaadjes:

Zaai de zaadjes 2-3 cm diep in goede potgrond. Zet de potjes op een warme plek, zoals de vensterbank. Plak een sticker op de potjes met de naam van wat erin zit! Na een dag of 10 kun je de zaailingen (stekjes) die dicht op elkaar staan van elkaar scheiden en in aparte potjes zetten. Doe dit als de stekjes 2-3 blaadjes hebben.

Tips voor het planten van bloembollen:

Maak de aarde goed los op de plaats waar je de bloembollen wil planten. Graaf een gat en plant hierin de bloembol(len) met de punt omhoog en de bolle kant omlaag. De plantdiepte van de bloembol is ongeveer 3 keer de hoogte van de bloembol. De plantafstand tussen de bloembollen is ongeveer 3 keer de breedte van de bloembol. Geef de aarde direct na het planten water zodat de bloembollen goede wortels kunnen aanmaken. Houd de aarde vochtig. Hoe eerder de bloembollen wortels vormen, hoe beter kou en vorst bestendig ze zijn.

Tips voor het planten van planten en stekjes:

Maak de aarde goed los op de plek waar de plantjes moeten komen te staan. Verwijder de plastic potjes. Draai hiervoor het plantje om, knip een beetje onderin het plastic potje zodat de wortels en het plantje loskomen en trek dan het potje er voorzichtig af. Als de kluit droog aanvoelt dompel deze dan eerst even in een emmer water. Zet de plant in het gat (niet dieper planten dan de bovenzijde van de pot!) en schuif de grond aan. Druk de grond stevig aan en geef bij droogte gelijk water.

RESULTAAT

Is de schooltuin voorzien van nieuwe planten en bloemen? Deel het resultaat met ouders, collega's en directie. Zorg ervoor dat je tijdens en na afloop van de activiteit foto's maakt. Schrijf er een leuk stukje bij en delen maar. Ook andere scholen inspireren? Zorg voor toestemming van de ouders en deel foto's en jullie verhaal met ons!

2. INSECTENKENNIS PRIKKELLEN! / BIJSPIJKEREN

BASISKENNIS OVER NEDERLANDSE INSECTEN

In Nederland leven vele duizenden insectensoorten. Van de Aardhommel tot het Zevenstippelige lieveheersbeestje. Een aantal van deze insecten zijn heel belangrijk voor de bestuiving. Maar als het op eten aankomt zijn insecten best kieskeurig. Dus hoe meer kennis over insecten je hebt de te beter kun je ze lokken.

AAN DE SLAG

Leerlingen hebben de rol van onderzoeker en spijkeren niet alleen hun eigen kennis, maar ook die van hun klasgenoten bij. Elk groepje kiest een bestuiver, verzamelt hier informatie over en deelt deze met de klas in de vorm van een presentatie, spreekbeurt of kring. Laat kinderen van groep 4 zoveel mogelijk op school aan hun opdracht werken, leerlingen in groep 5 en 6 kunnen dit als huiswerk doen.

Bespreek met de leerlingen welke informatie ze in hun presentatie verwerken. Kijk hierbij naar het niveau van de leerlingen. Mogelijke vragen:

- Hoe ziet hun insect eruit?
- Welk voedsel eet hun insect?
- Wat doet hun insect precies?
- Met welke planten en bloemen kun je het insect aantrekken?
- Hoe gebruikt hun insect de bloemen en planten? Als schuilplekje, huisvesting of voedsel?
- Waarom is dit insect zo belangrijk voor de natuur?
- Hoe wordt hun insect bedreigd?

Groep

4 t/m 6

Voor-

bereidingstijd

30 minuten

Tijd activiteit

4x 45 minuten

Voorbereiding

Maak een lijst met bestuivende insecten voor de leerlingen om uit te kiezen.

Verzamel informatieve boeken over bestuivende insecten.

PRESENTATIE MAKEN EN GEVEN

Elk groepje verzamelt informatie over zijn of haar bestuivende insect. Dit kan op internet of met boeken uit de schoolbibliotheek. De gevonden informatie verwerken ze in een presentatie. Geef de tip om ook plaatjes te gebruiken. Als de presentatie klaar is, geven ze een spreekbeurt voor de klas. Het is leuk om de spreekbeurt af te sluiten met een quiz. Hebben alle klasgenoten goed opgelet?

RESULTAAT

Zijn alle presentaties geweest? Hang dan de klas vol met A4-tjes van de insecten. Zorg voor duidelijke kleurenfoto's en insecten namen. Zet er eventueel bij wat de favoriete planten en bloemen zijn van het insect. Je kunt de A4-tjes ook bundelen in een zelfgemaakte catalogus en deze te delen met ouders.

Ga vervolgens samen in de schooltuin of rondom de school op zoek naar de bestuivende insecten. Onderzoek ook de bloemen en planten. Herkennen de leerlingen bloemen en planten in de schooltuin? Worden alle belangrijke bestuivers aangetrokken? Missen er in de schooltuin nog belangrijke bloemen en planten? En wat is daaraan te doen?

3. TUINARCHITECTEN

LEERLINGEN MAKEN EEN BOODSCHAPPENLIJST VOOR EEN INSECTVRIENDELIJKE SCHOOLTUIN

Een goede voorbereiding is het halve werk. Wil je bepaalde insecten lokken, dan moet je de juiste planten kiezen. Hoe aantrekkelijker de schooltuin is voor insecten, hoe meer er op bezoek zullen komen.

AAN DE SLAG

De leerlingen helpen met het maken van een boodschappenlijst voor de nieuwe planten en bloemen in de schooltuin.

Geef aan welke insecten er naar de schooltuin gelokt moeten worden. Leg uit dat leerlingen gericht moeten zoeken naar planten en bloemen voor zon- en schaduwplekken en naar planten en bloemen die verspreid over het hele jaar bloeien, zodat in het hele jaar genoeg eten voor insecten is. Elk groepje onderzoekt een insect. Door welke planten en bloemen wordt het insect aangetrokken? Voor voedsel, bescherming of als huisvesting. De leerlingen maken een lijst van planten en bloemen en geven aan wat de bloeiperiode en ideale standplaats is (zon/schaduw).

Geef bij voorkeur aan in welke winkel bloemen en planten worden gekocht. Dan kunnen kinderen gericht zoeken. Anders krijg je een lijst van wat juist niet daar te koop is. Vergeet de smakelijke plantjes niet! Sommige bloemen en planten zijn ook smakelijk voor mensen! Er zijn veel kruiden die kunnen worden geplant in de schooltuin.

RESULTAAT

Zijn alle lijstjes klaar, ga dan naar de schooltuin en kijk samen buiten hoeveel ruimte er is. Maak samen een boodschappenlijstje op basis van de hoeveelheid zon- en schaduwruimte. Maak daarna klassikaal een definitieve boodschappenlijst. Deel het boodschappenlijstje ook met ouders.

Groep

7-8

Voorbereidingstijd

30 minuten

Tijd activiteit

60-90 minuten

Vorbereiding

Zoek vooraf uit hoeveel nieuwe bloemen en planten een plekje kunnen krijgen in de schooltuin. Bepaal ook hoeveel bloemen en planten in de zon komen te staan en hoeveel in de schaduw.

4. DE SCHOOLTUIN ALS INSPIRATIEPLEK VOOR THUIS

LEERLINGEN MAKEN PLANTENLABELS VOOR DE SCHOOLTUIN

Een schooltuin vol bloeiende planten en zoemende insecten is natuurlijk geweldig. Maar het is nog leuker als de schooltuin een inspiratieplek is voor de tuin, het balkon of de plantenpot thuis.

AAN DE SLAG

De leerlingen maken plantenlabels voor in de schooltuin. Zo kun je altijd terugzien welke planten en bloemen in de schooltuin staan. Daarmee is de schooltuin ook een inspiratieplek voor thuis. Gebruik eventueel extra (kleur)codes die aangeven welke planten en bloemen welke insecten aantrekken. Bijvoorbeeld een kleur voor hommels, een kleur voor bijen, een kleur voor vlinders, etc. Zoek samen met de leerlingen op basis van de plantenlijst uit welke planten welke insecten aantrekken. Laat ze ook uitzoeken hoe de plant eruit zien om ze straks terug te kunnen vinden in de schooltuin. Bespreek met de leerlingen hoe de codering werkt. Laat de leerlingen plantenlabels maken.

RESULTAAT

Zijn alle plantenlabels klaar? Plaats dan de plantenlabels op goede plekjes in de schooltuin. Maak eventueel een plattegrond met welke plant op welke plek staat.

Groep

4-8

Voor-

bereidingstijd

30 minuten

Tijd activiteit

60-90 minuten

Vorbereiding

Zoek vooraf uit hoeveel nieuwe bloemen en planten een plekje hebben gekregen en zorg voor voldoende materialen om plantenlabels te maken. Vraag een lijst van alle planten die in de tuin staan of download een plantenapp om zelf met de leerlingen de planten te determineren in de schooltuin.

2. ROL VAN DE OUDERS

De schooltuin insectvriendelijk maken. Het kan alleen samen. Leerkrachten en leerlingen bundelen krachten. Ouders kunnen hier een handje bij helpen. Hiermee zorg je niet alleen voor meer 'handjes' maar ook voor een grotere betrokkenheid bij het onderwerp. Met een beetje geluk inspireer je ouders om hun eigen tuin, balkon of plantenspotten ook insectvriendelijk(er) te maken.

ONDERBOUW:

- Assisteren van de leerkracht bij het kopen van de plantjes.
- Assisteren bij de begeleiding van de kleuters die de tuin samen gaan aanleggen.

MIDDENBOUW:

- Assisteren van de leerkracht bij het tuinonderhoud.
- Kinderen kunnen ouders een rondleiding geven en vertellen over hun vernieuwde schooltuin.

BOVENBOUW:

- Kinderen kunnen ouders een rondleiding geven en vertellen over de schooltuin en daarbij tips geven met welke planten de ouders hun tuin, balkon of plantenspotten thuis insectvriendelijker kunnen maken.

OUDERS INFORMEREN

Elke school die aan de slag gaat met dit thema krijgt teksten waarmee ouders geïnformeerd worden over het project. Met suggesties vooraf (wat gaan we doen en waarom) en achteraf (dit hebben we gedaan/geleerd en tips voor thuis).

3. SCHOOLBREED PROJECT

TENTOONSTELLING OVER DE BLOEMETJES EN DE BIJTJES

Als alle bouwen hebben meegedaan is het leuk om gezamenlijk af te sluiten met een schoolbrede projecttentoonstelling waar elke bouw verantwoordelijkheid voor draagt. Hiermee blik je samen terug op een leuke, leerzame periode en kun je het moois wat binnen en buiten is gemaakt ook delen met ouders. Zo laat je niet alleen zien wat je als school bijdraagt aan de natuur, maar kun je ook ouders stimuleren zelf bij te dragen aan de beweging.

De schooltuin staat in bloei! Insecten zijn regelmatige bezoekers van de schooltuin. Nu is het tijd om terug te blikken. Hoe ziet het er nu uit? Welke bloemen en planten zijn er allemaal te zien? En wat weten we van de vliegende schooltuinbezoekers?

STAP 1:

Maak foto's van de schooltuin. Laat kleine groepjes leerlingen om de beurt foto's maken. Verdeel de schooltuin in stukjes en laat elk groepje een stukje fotograferen. Let op dat van elke plant- of bloemsoort een afzonderlijke foto wordt gemaakt. Zijn er insecten in de tuin, probeer die dan ook vast te leggen. De opdracht is geschikt voor groepen waarvan de leerlingen al een mobiel hebben.

STAP 2:

Print de foto's op A3 of A4 vellen en plaats bijschriften die bij de foto's horen. Welke plant zie je op de foto en voor welke insect is deze plant heel fijn? Geef ook aan of de plant juist van zon of schaduw houdt en in welke periode de plant bloeit. Deze opdracht is zowel voor de midden- als bovenbouw.

STAP 3:

Laat leerlingen van verschillende klassen tekeningen en knutsels maken van insecten. Voor de midden- en bovenbouw kan deze opdracht uitdagender worden gemaakt door vooraf onderzoek te laten doen hoe een insect er precies uitziet en welke onderdelen van het insect welke functie hebben.

STAP 4:

Pluk enkele bloemen in de schooltuin en zet deze in vazen voor de aankleding van de tentoonstelling. Ook gedroogde geurende kruiden doen het goed!

TENTOONSTELLING

Hang foto's met bijschriften en de tekeningen op door de school op plekken waar de ouders komen. Hang ook de knutsels op of plaats ze op tafels met daarbij eventueel een bijschrift. Nodig ouders uit om aan het einde van een schooldag de tentoonstelling te bezoeken. Laat ouders eventueel verspreid over de (mid)dag komen en maak een rooster. Het is leuk als de tentoonstelling wordt geopend door de directeur of een bouwcoördinator. Hij of zij kan uitleggen waar leerlingen de afgelopen periode aan hebben gewerkt om waarom jullie als school voor dit thema hebben gekozen. Moedig hierin ook ouders aan om thuis zelf aan de slag te gaan met het insectvriendelijker maken van de eigen tuin, balkon of plantenpotten.

VERSLAG

Maak foto's van de tentoonstelling en het bezoek van de ouders en deel hiervan enkele foto's in de schoolnieuwsbrief of de schoolwebsite. Ook kunnen voor de schoolnieuwsbrief enkele leerlingen en/of leerkrachten worden geïnterviewd over het project. Voor de ouders bevat de schoolnieuwsbrief ook enkele gouden tips voor een insectvriendelijk(er) tuin of balkon.

ORGANISATIETALENTJES GEZOCHT!

Kijk waar het mogelijk is om de leerlingen te betrekken bij het organiseren van de tentoonstelling

Ze kunnen bijvoorbeeld helpen met:

- Uitnodiging maken (versiersels toevoegen, plaatjes kiezen of meedenken over leuke zinnen)
- Routing opplakken (in 1,5 meter-samenleving....)
- Tekstbordjes maken en plaatsen
- Officiële openingshandeling (paar kinderen kunnen lint doorknippen)
- Ordening van de collectie

SPONSOR DE DIEREN

De kunstwerken en foto's die horen bij dit project kun je voorzien van eigen QR-codes waarmee ouders/verzorgers geld kunnen doneren voor het betreffende kunstwerk! Boven de kunstwerken moet dus wel de oproep aan de ouders/verzorgers hangen als:
"Doneer geld aan bedreigde insecten, welk kunstwerk is voor jou een euro waard?"

4. AANVRAGEN VAN EEN WWF- GASTLES

Wanneer je met meerdere klassen aan de slag gaat met dit thema is het goed om eerst de voorkennis van de leerlingen te activeren en te vergroten. De kennis die leerlingen vervolgens opdoen tijdens het doen van de activiteit beklijft dan beter. Voor het activeren van de voorkennis kunnen leerkrachten in de verschillende klassen aandacht besteden aan het onderwerp via een kringgesprek en/of een WWF-gastdocent. Deze kennis draagt bij aan de intrinsieke motivatie om actief mee te (blijven) doen. Een gastles van WWF kun je aanvragen op: [wwf.nl/gastles](https://www.wwf.nl/gastles).

Fotografie

Pixabay, Unsplash & Shutterstock, Linde te Koppele WWF-NL